

پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله وسلم فرمود: «هنگامی که انسان می میرد، امید او از همه چیز قطع می شود؛ جز از سه چیز: ۱- اموالی که در راه خدا داده است و برکات آن پیوسته به همه می رسد؛ ۲- علمی که از آن سود می برند؛ ۳- فرزند صالحی که برای او دعا می کند».

پیام: زن وسیله هوسرانی نیست؛ بلکه زمینه ساز حفظ نوع انسان است. «نِسَاؤُكُمْ خَرْثٌ لَّكُمْ»

آیه ۲۲۴

واژه: اَیْمَانِکُمْ: سوگندهای تان. (جمع یمین: سوگند و پیمان، دست راست) (سوگند را از آن جهت «یمین» گفته اند که اعراب هنگامی که با هم، پیمان بسته و هم سوگند می شدند، دست راست یکدیگر را می فشردند. بنابراین به طور مجاز، سوگند را «یمین» گفتند.)

۵- کار خیر را ترک نکنید

میان داماد و دختر یکی از یاران پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم به نام «عَبْدُ اللَّهِ بْنِ رَوَاحِه» اختلافی روی داد. او سوگند یاد کرد برای اصلاح کار آنها هیچ گونه دخالتی نکند و در این راه گامی بر ندارد! آری! گاه اتفاق می افتد افرادی که به مردم خیر می رسانند، از آنان ناسپاسی می بینند و رنجیده خاطر می شوند، به همین دلیل قسم می خورند که بعد از این به مردم نیکی نکنند. این آیه و آیه بعد نازل شد که: «اگر شما کار خیری را برای خدا انجام می دهید، نباید آن را به بهانه این که به خدا قسم خورده اید، ترک کنید.

پیام: به هر مناسبتی از خدا و نام مقدس او خرج نکنید، این کار خود نوعی جرأت و بی ادبی است. «وَلَا تَجْعَلُوا اللَّهَ عُرْضَةً لِأَيْمَانِكُمْ»

بسم الله الرحمن الرحيم

آیه ۲۲۰

واژه: لَأَعْتَبُكُمْ: شما را به سختی و رنج واداشت. (مُخَالَطَةً: معاشرت کردن،

آمیختن)

۱- اجازه استفاده از اموال یتیم در حد ضرورت

از امام صادق علیه السلام در شأن نزول این آیه نقل شده است: «آیه ۳۳ سوره اسراء و آیه ۱۰ سوره نساء بر این مطلب تکیه دارند که به اموال و دارایی یتیمان، نزدیک نشوید؛ مگر در صورتی که برای آنان نفعی داشته باشد. هنگامی که این آیات نازل شد، مردمی که یتیمی در خانه داشتند، از کفالت وی فاصله گرفتند و او را به حال خود وا گذاشتند و حتی برخی آنها را از خانه خود بیرون کردند. همه این کارها برای آن بود که مال یتیم را نخورند و مستحق عذاب الهی نگردند. این عمل، هم برای سرپرستان و هم برای یتیمان، مشکلات فراوانی به بار آورد. از این رو، خدمت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم رسیدند و از این گونه رفتارها سؤال کردند. در پاسخ آنها این آیه نازل شد و به مسلمانان گفت که شانه خالی کردن از وظیفه سرپرستی یتیمان، کار درستی نیست؛ بهتر این است که سرپرستی آنها را بپذیرید و کارهای آنها را سامان داده و اصلاح کنید. و اگر اموال آنها با اموال شما مخلوط شود، اشکالی ندارد؛ البته در صورتی که نظر شما اصلاح باشد و مانند یک برادر با آنها رفتار کنید».

پیام: تکلیف فوق طاقت در اسلام نیست. «لَوْ شَاءَ اللَّهُ لَأَعْتَبُكُمْ»

آیه ۲۲۷

واژه: فُرُوءُ: پاکی‌ها. (جمع فُرء) (این کلمه از اضداد است؛ یعنی هم به معنای پاکی و هم به معنای حیض استعمال شده است؛ اگرچه در آیه، به معنای پاکی است.)

۳- ظلم به زنان ممنوع

این آیه کوتاه، در عین این‌که طلاق را بلامانع می‌داند، ولی در مفهوم آن، این هشدار و تهدید نیز وجود دارد که اگر مردان (به ظلم) تصمیم بر طلاق گرفتند، دیگر وعده مغفرت و رحمت در کار نیست و خداوند نسبت به کردار آنان شنوا و آگاه است و می‌داند که آیا هواپرستی، شوهر را وادار کرده تا از قانون طلاق سوء استفاده کند و یا این‌که به راستی وضعیّت خانوادگی چنان اقتضا می‌کرد که از همدیگر جدا شوند.

پیام: از هواپرستی و تصمیمی که زندگی زن را تباه می‌کند پرهیز نمایید. «فَإِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ»

آیه ۲۲۸

واژه: حَرْث: کشت‌زار، محل زراعت.

۴- طلاق؛ ناپسندترین حلال

محور کلی بحث این آیه و چند آیه بعد، موضوع طلاق است. اصل طلاق یک ضرورت است؛ زیرا گاه عللی پیش می‌آید که زندگی مشترک زن و مرد را با هم غیر ممکن یا طاقت‌فرسا می‌سازد و اگر اصرار داشته باشیم که قرارداد ازدواج تا ابد بماند، سرچشمه مشکلات زیادی خواهد شد. از این رو، اسلام با اصل طلاق در شرایطی، موافق است. در این آیات، برخی احکام و آداب طلاق بیان شده که یکی از آن‌ها عده طلاق برای زنان است.

۵- فلسفه عده طلاق

نظر به این‌که به هم‌خوردن نظام خانواده در اثر طلاق، ضربه‌های جبران‌ناپذیری بر پیکره انسان‌ها وارد می‌کند، اسلام مقرراتی وضع کرده است که تا سرحدّ امکان از تحقق آن جلوگیری کند. از آن جمله، عده نگهداشتن است که که مدت آن سه بار پاکی از عادت ماهانه، تعیین شده است. این مدت، فرصت مناسبی برای بازگشتن به زندگی اولیه است؛ زیرا با دستوری که اسلام، درباره خارج نشدن زن از خانه شوهر در

مدّت عده داده است، حسّ بازگشت به زندگی مشترک در آن دو برانگیخته می‌شود. از طرفی، اگر قرار بر طلاق شد، رَحِم زن از نسل شوهر قبلی به‌طور کامل تطهیر و جدایی آن از نسل بعدی مسلم می‌شود. باید دقت داشت که اگرچه به‌طور معمول با یک‌بار دیدن عادت ماهانه، باردار نبودن زن روشن می‌شود، ولی گاه دیده شده که زن در عین بارداری و در آغاز حمل، عادت ماهانه می‌بیند. از این رو، برای رعایت کامل این موضوع، دستور داده شده که زن، سه بار عادت ماهانه ببیند و پاک شود تا باردار نبودن او از شوهر سابق به‌طور قطعی روشن گردد.

پیام: تبعیض در شرائط یکسان، ممنوع است، ولی تفاوت به جهت اختلاف در انجام تکالیف، مانعی ندارد. «وَلِلرِّجَالِ عَلَيْهِنَّ دَرَجَةٌ»

آیه ۲۲۹

واژه: اِمْسَاك: بازداشتن، خودداری کردن.

۶- احکام طلاق رجعی

احکام ابتدایی این آیه پیرامون نوعی از طلاق به نام «رجعی: قابل بازگشت» است که در آن، زن اجازه خروج از منزل را ندارد و مرد در زمان عده می‌تواند رجوع کند و نیازی به اجرای مجدد صیغه عقد ازدواج نیست، اما برخی از تازه مسلمانان از این فرصت، سوء استفاده کرده و به زنان خود آزار می‌رسانند؛ بدین‌گونه که به هنگام اتمام عده، دوباره رجوع می‌کردند. این آیه، عمل مزبور را منع و تأکید نمود که طلاق دهنده تا دو مرتبه می‌تواند رجوع کند؛ اما اگر به مرتبه سوم رسید، حق رجوع از بین می‌رود و طبق آیه ۲۳۰، تنها در صورتی ازدواج دوباره امکان پذیر می‌شود که زن با مرد دیگری ازدواج کند و اگر شوهر او از دنیا رفت و یا او را طلاق داد، ازدواج با شوهر اول ممکن می‌گردد. به برای این پس از طلاق دوم یا باید زن را به شایستگی نگه دارد و یا طلاق داده و برای همیشه رهایش سازد.

۶- تأکید قرآن بر رفتار پسندیده با زنان

خدای سبحان چندین بار در قرآن کریم، بازگشت به زن سابق یا رها ساختن او را با قید «مَعْرُوف» همراه کرده و در آیات دیگر هم به معاشرت نیکو و پسندیده با زنان امر فرموده است. ملاحظه مجموع این آیات نشان از توجه ویژه قرآن کریم به رفتار پسندیده با زنان و ردّ رفتارهای نادرست با آنان است.